

XVI. ASRA ÂİD BİR MÜNŞEÂT MECMUASI

HİKMET İLAYDIN

ADNAN SADIK ERZİ

Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Kütüphânesinde, İsmail Sâib Sencer yazmaları arasında (I/4504) bulunan ¹ bu “Münşeât Mecmuası”, baş tarafındaki bazı eski mektuplar ile Yıldırım Bayezid ve Temür arasındaki muhaberât istisna edilirse, esas itibarıyla Fâtih Sultan Mehmed devrinden III. Murad devrine kadar Osmanlı tarihini ilgilendiren muhtelif mahiyette vesîkaları ihtiva etmektedir. Türkçe, farsça ve arapça olan bu vesîkalar—bazı istisnalardan sarf-ı nazar— kronolojik bir sıraya konmuştur.

Mecmuanın kimin tarafından toplandığı anlaşılamamaktadır. Çok düzgün istinsah edilmiş olmasına rağmen, vrk. 82 a'da “Ce-zîre-i Kıbrıs feth olundukta Dergâh-ı muallâdan umûmen beğler-beğilere giden beşâret-nâme tarîkinde ahkâm-ı şerîfe sûretidir” başlıklı feth-nâmenin kenarında aynı müstensih'in yazısıyla “Aşağıda nev'-i diğer feth-nâme-i Kıbrıs yazılmışdır. Ânı dahî bu mahalle geçürmekden gaflet olunmaya” kaydının bulunması (Filhakika bu ikinci feth-nâme vrk. 125 a-132 b'dedir) ve buna benzer diğer kayıtlar (Msl. yine vrk. 82 a'da “Bu nâmenin cevâbı aşağıda sonra ele girmenin bu mahalde yazılmadı; bunun altına yazılmak gerekdir” deniliyor; ayrıca bk. 92 a), bu mecmuanın büyük bir münşe-âta esas teşkil etmek üzere vücûda getirilmiş bir müsvedde olduğunu gösteriyor. Bu durum karşısında F e r î d û n B e y'in *Münşeâtı's-Selâtin*'i ile bu mecmua arasında bir münasebat bulunduğu hatıra geliyorsa da her iki eserin mukayesesi böyle bir ihtimalin vârid olamayacağını ortaya koyuyor. Filhakika, bu Mecmuada Fe-

¹ Tavsîf : Ebrûlu kâğıd kaplı, kenarı meşin âdi, mıklepsiz cild; şirazesini dağılmış. 21 × 15 (16 × 9, 5) cm. 150 vrk. (130 a - 142 a boş) kalın, saykallı kâğıd; kırmızı çerçeve içinde 17 str. İşlek divanî yazı. Başlıklar surh. İstinsah tarihi : 983 Cemaziyelâhır — 986 (1575 — 1578). Bazı istinsah hatalarını ihtiva etmekle beraber umumiyetle güzel bir nusha.

Bşl. :

Son :

صورت ترجمه مکتوب اسکندر ذوالقرنین
مومی‌الی رئیس بیلوب مراجعتی مشارالیه ایلیوب سوزندن تجاوز ایلیه.

ridûn Bey'de bulunmayan birçok mühim vesikalar görülmekte, ayrıca Feridûn Bey'deki bazı vesikalar burada daha tam bir şekilde nakledilmektedir (Msl. Belgrad feth-nâmesi için krş. Feridûn I [İst. 1274]519 ve vrk. 60 b; ekseriya vesikaların kimin kaleminden çıktığı da kaydolunuyor).

Yalnız, *Mecmua*'nın baştan itibaren yarısından fazlasının Nazmî Çelebi adında birisi tarafından toplanmış bir münşeattan nakledilmiş olması çok muhtemeldir. Çünkü vrk. 84 b'de Kıbrıs feth-nâmesinin sonunda, sahife kenarında : *قد تمّ انشاء نسخه نظمى چلبى* : ۹۸۳ فى آخر جمادى الاخر سنة ۹۸۳ kaydı bulunmaktadır. Öyle anlaşılıyor ki mecmuayı tertip eden buraya kadar Nazmî Çelebi'nin münşeâtını aynen nakletmiş, müteakiben, bulduğu muhtelif vesikaları bir araya getirmiştir.

Bu Nazmî Çelebi'nin *Mecma'u'n-nezâir* adlı nazîreler mecmuasını vücuda getiren Edirneli Nazmî olduğunu tahmin ediyoruz. O, Latîfî'nin bildirdiğine göre "Sâbikâ der-i devlette ahkâm kâtiblerinden ve erbâb-ı kalemin münşî ve muhâsiblerinden idi" (Bk. M. Fuad Köprülü, *Millî edebiyat cereyanının ilk mübeşşirleri ve Dîvân-ı Türkt-i basît* [İst. 1928] 53. Krş. Latîfî, *Tezkire*, 340). Esasen kendisi de bir manzumesinde "fenn-i inşâda mâhir" olduğunu söylemektedir (Aynı eser, 53).

Mecmua'nın tertib tarihine gelince, bu hususta son varakta her hangi bir kayıd bulunmamakla beraber 983 yılı ile 986 yılı arasında kabul etmek gerekiyor. Çünkü vrk. 138 b'ye kadar olan kısım, yukarıda naklettiğimiz kayıttan anlaşıldığına göre 983 yılı Cemaziyelâhırında (7. IX/5.X.1575) veya az sonra istinsah edilmiş olmalıdır. Bu kısımda, mezkûr tarihten daha muahhar tarihli hiçbir vesika yoktur. 138 b'nin yarısından itibaren 142 b'ye kadar olan yapraklar boş bırakılmıştır. Bu boşluk her halde, istinsaha devam edilirken, sonradan ele geçebilecek vesikalar için ayrılmıştır. Bundan sonra gelen kısımda (142 b—150 b) ise en muahhar tarihli vesika Receb 986 (3. IX — 2. X. 1578) tarihini taşımaktadır (Bk. vrk. 146 b).

Aşağıda, mecmuanın muhteviyatı sıra ile numaralanmak suretiyle gösterilmiş ve Feridûn Bey'in eserinde bulunan vesikalara işaret olunmuştur (Vesikaların yazıldığı dili göstermek üzere şu harfler kullanılmıştır: A=Arabca, F=Farsça, T=Türkçe).

۱ - صورت ترجمهٔ مکتوب اسکندر ذوالقرنین که از اقلیم فارس

بنزد ارسطاطاليس حکيم نوشته است (1b) F.

۲ - جواب مکتوب ارسطاطاليس حکيم که بنزد جناب اسکندر

ذوالقرنين فرستاده از معمورهٔ يونان (2a) F.

۳ - صورت مکتوب هلاکو خان جنگيزی بجانب سلطان مصر ملك

ناصر فرستاده (3a) A.

Bu mektuba muhtelif kaynaklarda tesadüf edilmektedir. Msl. bk. *Geschichte Wassaf's*. Persisch hrsg. u. deutsch übersetzt v. Hammer Purgstall. I. (Wien 1856) 85-86; Aksarayî, *Musâmeretü'l-ahbâr*. Nşr. Osman Turan (Ankara 1943) 51-3; Ebû'l-Ferec, *Muhtasarü'd-düvel*. Nşr. A. Sâlhânî (Beirut 1890) 484-5; M. Şerafeddin Yaltkaya terc. (İst. 1941) 37-8.

۴ - جواب مکتوب مزبور (4a) A.

Bk. Vassâf 86-88; Aksarâyî 53-5.

۵ - از جانب شام قران (غازان) سلطان احمد جنگيزی در وقت ايمان آمدن

بجانب سلطان مصر قلاون (5a) A.

Bk. M. Quatremère, *Histoire des Sultans Mamlouks de l'Égypte* II/2 (Paris 1895) 160-2.

۶ - واجاب عن مصرالكتاب المقدم ذكره من لسان السلطان سيف الدين

قلاون (6b) A.

Bk. M. Quatremère II/2, 162-5.

۷ - صورت مکتوب تیمور خان به سلطان مصر سلطان فرج الله بن

برقوق فرستاده (8b) F.

Bk. Sarı Abdullah Efendi, *Münşeât-ı Fârisî*. ES 3333, 17 b-19-b (Krş. A. Erzi, *Türkiye Kütüphanelerinden notlar ve vesikalar* II. Belleten XIV/56 [1951] 631 v. d.).; Dizfulî Münşeâtı, Veliyyüddin Ef. Ktp. 2985, 83 b-85 a (=D).

Timur, Mısır Memlûklü hükümdarı En-Nâsır Ferec b. Berkuk'a (Tahta geçişi: 15 Şevval 801) yazdığı bu mektupta kısaca Türkistan, Horasan ve İran fütuhâtından bahsettikten sonra vaktiyle Ferec'in babası Berkuk ile dostane münasebetler kurmak arzusunu gösterdiğini, bu maksatla tanınmış bir şahsı bir çok hediyelerle elçi olarak Mısır'a gönderdiğini, fakat Berkuk'un kötü bir yol tutarak elçiyi öldürttüğünü, üstelik bazı yakın adamlarını hapse attığını, bunun üzerine kısas ve mahbusları kurtarmak için büyük bir ordu ile Mısır'a yürümeğe hazırlandığını, tam hareket edeceği sırada Toktamış'ın yeniden başkaldırması üzerine Deşt-i Kıpçak seferine çıktığını, zafer kazandıktan sonra Semerkand'e döndüğünü, tekrar Mısır ve Şam (Suriye)'a yapacağı seferin hazırlıkları ile meşgul iken Hindistan'a yürümek icab ettiğini söylemektedir. Hindistan seferinin safhalarını da anlattıktan ve bu ülkeden getirdiği fillerden faydalanmak suretiyle Semerkand'de büyük bir cami (Kısaca tavsif ediliyor) yaptırdığını söyledikten sonra yine sefere niyetlendiği, fakat Berkuk'un ölümünü duyunca hareketini te'hir ettiğini, Berkuk'un sebep olduğu anlaşmazlığın telâfisi kolay iki basit maddeye inhisar ettiğini, bu yüzden İslâm ülkelerinin harab olmasını istemediğini ifade etmekte, Ferec'in, babasının yolunu tutmayarak kendisinin "pend-i pederâne ve nasihat-i müşfikâne"sini dinlemesini, dostluğu tercih ederek mahbusları hemen geri göndermesini ve iki taraf arasında artık normal münasebetlerin başlamasını istediğini bildirmektedir.

Bu mektupta sözü geçen hâdiseler hakkında gerek Timur'a ait kaynaklarda ve gerekse Mısır - Memlûklü kaynaklarında malûmat vardır. Meselâ bk. Nâsır al-dîn Muḥammad ibn Abd ar-Rahîm ibn al-Furât, *The History of Ibn al-Furât*. Nşr. Costi K. Zurayk-Nejlâ İzzeddin. IX, 2. (Beirut 1938, 430) ayrıca bk. Indeks; *Abū'l-Mahâsin ibn Tanrî Birdî's Annals entitled An-Nujûm az-Zâhira fî Mülûk Mısır wal-Ḳâhira*. Nşr. W. Popper. VI. (California 1915) 49 vd.; *Histoire des Conquêtes de Tamerlan intitulée Zafernâma par Nizâmuddîn Şâmî*. Edition critique per Felix Tauer. I. Texte parsan (Praha 1937) 170 vd., bilhassa 220 vd.

سلطان زاده¹ اعظم ناصرالدین فرج الله - عز نصره - تحت مشفقانه پدرانه مطالعه نماید ، اهتمام التفات خاطر بانتظام سلطنت و بهبود حال خود مصروف شناسد ، بداند که بر مقتضای « قل اللهم مالك الملك تؤتی الملك من تشاء¹ » بعد از ضبط و یسامیشی مملکت ترکستان و خراسان عزیمت بفتح ایران مصمم شد ، بعون الله آن مملکت را مسخر گردانیدم و طوایف متغلبه را از میان برداشته‌ایم و اختلاف و تفرق آن ممالک بانفاق و اتحاد چنانچه در اصل بود مبدل گشت ، حضرت ما را داعیه آن شد که در میان ما و پدر او سلطان برقوق موافقت دوستی بظهور پیوندد و هیچ شایبه کدورت نباشد ، دایما ابواب مراسلات و مکاتبات مفتوح و سبیل و مراحل بتردد تجار [و] قوافل مسلوك و مأمون باشد ، بقضیه² « الباری بالبر لا یجاری » عمل کرده معروفی را از نزدیکان درگاه ما با تحف و هدایا متوجه آن جانب گردانیدم ، امّا پدر او سلطان برقوق این حسنه را [به] سیئه مبدل کرد که قباحت آن در جمیع ملل و ادیان و شناعت آن در همه عقول و اذهان مبرهن گشت ؛ معصومی که واسطه صلاح مردم شده است بی فساد کشتن و بکشتن او تخم عداوت در دلها کاشتن و ممالک اسلام و فروج دماء خواص و عوام را در عرصه هلاک انداختن از مردمی و دیانت دور و از خرد اصابت مستبعد است ، مع هذا بدین اختصار ننموده و بعد از آن عداوت بران افزود [84 a] که کسان ما را حبس فرموده و مانیز بحکم « ومن قتل مظلوماً فقد جعلنا لولیه سلطاناً » و بقضیه³ « انصر اخاك ظالماً او مظلوماً » خواهیم که بطلب قصاص و قصد خلاص آن محبوسان بالشکر جرّار و سپاه بیشمار که

¹ Kur'an, Al-i İmrân suresi (III), 26. Âyet.

از خوف صدمت و وصولت ایشان زلزله در بلاد و دیار می افتد متوجه آنجانب گردیم و بنوک پیکانها و سهام صایبه آن ظلم را بر صحیفه ایام محو کنیم و بآب سیفهای بران [آن] غبار را که بر چهره ناموس ما نشسته است بشویم که از جانب دیگر خبر رسانیدند که پادشاه تفتامیش کفران نعمت آورده بجانب بعضی از اطراف ممالک لشکر کشیده ، چون دفع شر او اهم بود از اشتغال بمکافات آن قضیه لا جرم تقدیم کردیم ، رایات همایون بدشت قبچاق موجه گردانیده عساکر منصوره را بسرحد تفتامیش کشیدیم ، در اقصای ممالک نزد (؟) رسیدیم ، بعد از وقوع محاربات شدید و مصادمات عظیمه حق جل و علا نصرت و ظفر قرین الویه منصوره ما گردانید ، « الحمد لله الذی نصر عبده واعز جنده » ، چون از آن مهم بعون الله الملك العلیم فراغت حاصل شد بعضی از آن لشکرها را که در ممالک ایران زمین گذاشته بودیم با ایشان بدارالسلطنه سمرقند عود فرمودیم و بترتیب استعداد جانب مصر و شام و کفایت آن مهم نیز اشتغال نمودیم ، در آن ولا¹ خبر رسید که فرزند پیر محمد بهادر که امارت غزنین و کابل و حدود آن تفویض بدو رفته بود لشکر بحدود هندوستان برده و شهرهای سرحد آن ممالک را چون اوجه و ملتان و سند تا بسرحد گجرات فتح کرده بحکم ماشا الله² الهی عنان عزیمت مارا بدان صوب کشیده با بعض لشکر نهضت فرمودیم ، در مدت شش ماه بعون آله سپاه بسیار به ممالک هند در آورده از دریا های عریض چون سند و ریدان³ و غیرها عبور فرمودیم تا قنوج و تلك⁴ و دارالملک دهلی را با قریب دویست شهر معظم

¹ N والا : ولا

² İki kelime okunamadı.

³ ریدان : ریدان olsa gerek. Bk. *Histoire des Conquêtes de Tamerlan intitulée Zafarnāma par Nizāmī*. Felix Tauer nşr. I. Texte (Praha 1937), 206, str. 27.

⁴ تلك : Belki

فتح فرمودیم و قریب پانصد هزار برده و اسیر و چهار صد زنجیر پیل دمان <.....> ممالک چنین عریض و وسیع را مسخر نموده و آن را نیز بفرزند پیر محمد بهادر که بادئ این فتوحات بود مسلم داشته سالماً غانماً عودت فرمودیم و بمقرّ عزّ خود نزول کردیم ، هذا من فضل ربّی ، و بشکر این موهبت عظمی با آن پیلان که اقدام در خرابی مساجد و بقاع خیر سعی کرده بودند از جبل ورواسی سنگهای گشاینده در محروسه* سمرقند جامعی ، دیوار و سقف او از سنگ مشتمل بر هفتصد ستون ده گزی * چنانچه تعاقب ادوار و دهور و غیره در قواعد محکمه* او [خلل (؟)] نیاورد بنا فرمودیم ، بعد ازان توقف لشکرها را که در ترکستان و خراسان در ملازمت فرزند گذاشته بودیم برای آنکه تا غایت موقوف مانده متوجه گشتیم ، چون بحدود رسیدیم خبر وفات پدر او بما رسید ، بنابراین توقف فرمودیم چه باعث بر توجه ما را بآن جانب دو چیز بود ، یکی اقصاص خون آن مظلومان و یکی استخلاص آن محبوسان و چون حق تعالی آن مهم را که غرض اصلی و مقصود کلیّ بود بلطف بی نهایت خویش بی واسطه کفایت کرد و آن مؤنت را از عهده* ما برداشت رجا بفضل او واثق که آن مهم دیگر را نیز بلزومه* حسن کفایت گرداند و باقتحام متاعب و مقاسات شداید و لشکر بیشمار و سپاه خونخوار که نطق حصر از احاطه* تعدد ایشان قاصرست مجتمع آز ممالک متفرّقه و اقطار متباعده مشتمل بر اقوام مختلفه المزاج و اللسان و متباینه الاشکال و الالوان بدیار ممالک دارالسلام که مهبط وحی و مراقد انبیا و مقام اصفیا چون بیت المقدس و مسجدالاقصی

N. بنای مستحکم فرمودیم : D چنانچه . . . فرمودم *

وَصَخْرُهُ صَمًّا وَقَدَسَ خَلِيلُ اللَّهِ كَمَا فِي آيَاتِهِ إِذَا دَخَلُوا قَرْيَةً أَفْسَدُوهَا وَجَعَلُوا أَعْرَافَ أَهْلِهَا مُدْبِرِينَ ﴿١﴾ ۱ قدم چنين لشكري بآن ديار عزيز الاعتبار موجب خرابي فساد بي شمار بگردد صواب چنان نمود که در کفایت آن مهم ديگر وجه احسن و طريق اسهل را سلوک کرده آيد اگر بدان کفایت کرده شود فيها و نعم ، الا وجه اصعب و طريق اشد متعين است ، بيت :

بلطافت چو بر نيابدکار
سربه بيحرمتي کشاد ناچار

و نیز سنت الهی چنين رفته که بنزد اقوام پيشين کتب و رسل ببيشارت و اندازه ميفرستاد و بعد ازان ثواب و عقاب بدان مرتب ميگردانيد ، ما نیز اقتدا بسنت الهی * کرده اين کتاب را بشيرا و نذيرا فرستاده ميفرمايم که ² چون پدر او وفات يافت ، ما خاطر خویش را از کلدورتي که بسبب جنائت او شده بود بصفًا مبدل گردانيديم و بحکم « ولا تزر وازرة وزر اخرى » ³ برين فعل يکي از ديگري < . . . > نخواهيم کرد و بر قضيه « الشفقة على خلق الله » نسبت با متوطنان آن ممالک ازين جانب جز از رعایت و شفقت صادر نخواهد گشت ، اما او را پند پندارانه و نصيحت مشفقانه کرده ميشود بايد که بگوش هوش بشنود و از آنچه صلاح حال او و اهالي ممالک اوست تجاوز ننمايد و بسيرت غير محمود و خصلت غير مرضيه پدر خود اقتدا نکند و طريقه موافقت و دوستي با اين جانب مسلوك دارد و آن کسان مارا که آنجا محبوسند بي توقف نزديک ما فرستاد و دايمًا بمراسلات و مکاتبات وسيله مودت و محبت مؤکد گردانند و سعی در آن کنند که تجار و قوافل بروجه امن از جانبين تردد بکنند ، چون بدین مقدمات تقدم کند هر آينه اضعاف آن تواند بود والسلام على من اتبع الهدى .

¹ Kur'ân, En-Nem sûresi (XXVIII), 34. âyet.

² N کرده : D. کرده (که کرد D. اين (رين D.) . . . که

³ Kur'ân El-En'âm sûresi (VI.) 164. âyet.

- ۸ - صورت مکتوب از تیمورلنک بجناب مرحوم و مغفور سلطان
بایزید خان یلدرم پیش از عداوت در جواب مکتوب (10 b).
Ferîdûn I 128-131.
- ۹ - صورت مکتوب وله ایضاً از تیمور خان بجناب سلطان الغزاة
سلطان بایزید خان یلدرم رحمة الله واسعة (13 b).
Ferîdûn I 140-2.
- ۱۰ - مکتوب تیمور بسطان یلدرم بایزید المغفور فرستاده باردوم
از قراباغ (15 a).
Ferîdûn I 132-4.
- ۱۱ - مکتوب تیمور به سلطان یلدرم خان مغفور فرستاده بارسوم
F. (17 a)
Ferîdûn I 125-7.
- ۱۲ - از تیمور بجناب یلدرم بایزید مغفور رحمة الله (18 b).
Ferîdûn I 120-1.
- ۱۳ - جواب نامه سلطان بایزید خان بمکتوب تیمور (18 b).
Ferîdûn I 121.
- ۱۴ - صورت مکتوب بیلان بك نوشته در اعلام گرفتن یلدرم خان
F. (19 a)
- Bu çok mühim mektub Paris, Bibl. Nat. Ms. ar. 4434'te kayıtlı bir mecmuadan (Vrk. 162) naklen M. Halil Yınanç tarafından neşr edilmiş bulunuyor. Bk. *Düstûr-nâme-i Enverî medhalî* (İst. 1930) 86-7. Fakat bu nüsha ile karşılaştırılarak yeniden neşri gerekiyor.
- ۱۵ - سلطان محمد خان علیه الرحمة والغفران فرمانی ایله محمود پاشا
اسفندیار اوغلی اسمعیل بکه گوندر مشدر کندو انشاسیدر T. (19 b)
- ۱۶ - صورت مکتوب پادشاه عجم اوزون حسن بحضرت سلطان
محمد خان فرستاده قبل از انهزام F. (20 a)

Bu mektub Ferîdûn I 278'de "Sultân Muhammed Hân Gazî hazretleri dergâhına Uzun Hasan tarafından mübâhât-güne tak-

dîm olunmuş nâme” başlığı altında bulunmaktadır. Fakat aslında Niksar Emîri Mehmed Bey’e gönderilmiştir. Krş. İA I 268; Belle-ten XIV/56, 638.

۱۷ — از جناب سلطان محمد بن مراد خان بجناب پادشاه عجم حسن

دراز - توقیعی فرستاده (20 b) T.

Ferîdûn I 278-9 (16. mektubun cevabı olarak zikrediliyor).

۱۸ — فتحنامه* انہزام اوزون حسن در ترجان کہ بجناب سلطان

عبدالله نوشته (21 a) T;

Ferîdûn I 283’de doğru olarak “Şehzâde Sultân Cem’e”.

۱۹ — از میران شرق نور علی بك به سلطان احمد میرزا بن اغورلی

بن اوزون حسن فرستاده است برای تحریک سلطنت (22 a) F.

۲۰ — این مکتوب بسطان بایزید خان آمده است از میران شرق

برای شہزاده* مذکور میرزا احمد (22) F.

Ferîdûn I 330-1.

۲۱ — سلطان بایزید بامیر دیاربکر طای قاسم فرستاده است رحمہالله

F. (۲۳ a)

Ferîdûn I 302-4.

۲۲ — صورت فتحنامه کہ در وقت انہزام رستم و غلبه* احمد میرزا

بشہزاده سلطان محمد فرستاده درکفه (۲۴ b) T.

Ferîdûn I 336: “Sultân Bâyezid Hân-ı Gazî hazretleri dergâ-hından Kefe cânibinde bulunan Şehzâde Sultân Mehmed’e Uğurlu Ahmed’in (Şehzâde Ahmed’in olacak) muzafferiyetine dâir gönderilen emr-i hümayûn”

۲۳ — موعظه از بقایای قصه* سلطان جم (25 a) T.

۲۴ — اردبیلی (ازدبیل : N) اوغلی شاه اسماعیل دن ابتدا سلطان

بایزیدخانه گلن مکتوب در زمان خروجنده (26 a) F.

Ferîdûn I 345.

- ۲۵ — عجم پادشاهی جانبدن سلطان سلیم خانه گلمشدر شهزاده ایکن
F. (26 b)
- Ferîdûn I 368-9: "Sultan Ya'kub'dan".
- ۲۶ — شاه اسمعیل بجانب مرحوم سلطان بایزید فرستاده بعد از آمدن
وی بقیصریه که بقصد علاءالدوله بك عسکر کشیده بود (27 b). F.
- ۲۷ — شاه اسماعیل بسطان مصر قانصوالغوری فرستاده است
A. (28 a)
- ۲۸ — از جانب شاه اسمعیل بجانب سلطان سلیم خان علیه‌الرحمة والغفران
F. (31 a)
- ۲۹ — نظیره، مکتوب تاجی زاده که بسرخ سر اسمعیل بن حیدر فرستاده
بود از جانب حضرت سلطان سلیم خان علیه‌الرحمة والغفران لمولانا مرشد
العجم (32 b). F.
- Ferîdûn I 382-383.
- ۳۰ — از جانب سلطان سلیم خان علیه‌الرحمة والغفران بجانب شاه
اسمعیل مقهور که بقلج نام جاسوس گرفته و محبوس فرستاده از قصبه
ازنکمد از منشآت تاجی زاده (34 a). F.
- Ferîdûn I 379-381. — Lutfî Paşa, *Tevârih-i Âl-i Osman*. Nşr.
Âlî (Ist. 1341) 208-213. — Hâce Sa'dü'd-din *Tâcü't-tevârih*. II
(Ist. 1279) 246.
- ۳۱ — وله از حضرت سلطان سلیم به شاه اسمعیل فرستاده از قصبه
ارزنجان از منشآت تاجی زاده و نشانی اولنه یازلمشدر (36 a). T.
- Ferîdûn I 383-384.
- ۳۲ — وله از حضرت سلطان سلیم بشاه اسمعیل فرستاده از قصبه
ارزنجان از منشآت تاجی زاده طغرایی به طغرایش (36 b). T.
- Ferîdûn I 385-386.
- ۳۳ — صورت ظفرنامه که به وقت انزمام شاه اسمعیل در جنگ
چالدران به قاضی ادرنه فرستاد (37 b). T.
- Ferîdûn I 34-3969.

- ۳۴ - مکتوبی که سلطان سلیم خان به خاقان سمرقند عبید خان فرستاد بعد از جنگ سرخ < سراز > انشای نشانجی زاده (33 b) F.
- ۳۵ - از جناب مرحوم سلطان سلیم خان بجانب عبید خان از منشآت جعفر چلبی تاجی زاده* طغرایی (43 a) F.
- Ferîdûn I 374-377.
- ۳۶ - مکتوب دیگر از جناب مرحوم سلطان سلیم خان بجانب شرق (45 b) T.
- ۳۷ - حضرت سلطان سلیم خان بسطان مصر قانصو الغوری فرستاده از منشآت سعدی بك (47 a) T.
- Ferîdûn I 425-6.
- ۳۸ - از جناب سلطان سلیم خان بجانب سلطان مصر قانصو الغوری در فتح ولایت دیار بکر بعد از انهزام قراخان و آمدن سراو از دست بیقلو محمد پاشا میر میران دیار بکر (47 b) A.
- Ferîdûn I 419-411.
- ۳۹ - از جناب حضرت سلطان سلیم خان بجانب سلطان مصر قانصو الغوری (49 b) A.
- Tarihi: Evâil-i Zilka'de 919.
- ۴۰ - از جناب مرحوم سلطان سلیم علیه رحمة الملك الرحیم بجانب سلطان مصر سلطان قانصو الغوری (51 a) T.
- Ferîdûn I 424-5.
- ۴۱ - مکتوب دیگر از جناب مرحوم و مغفور سلطان سلیم خان بجانب سلطان مصر قانصو الغوری (52 b) T.
- Ferîdûn I 426-7.
- ۴۲ - از منشآت مرحوم مولانا ادریس در فتح مصر نوشته بجانب شیخ ابراهیم شاه شروان (53 a) F.

Ferîdûn I 437-444

۴۳ - صورت فتحنامه' قلعه' اینه بختی بعض قضاة ولایت فرستاده

T. (60 a)

Ferîdûn I 337.

۴۴ - صورت فتحنامه' بلغراد بفرهاد پاشای وزیر آمده از منشآت

حیدر چلبی < در > ابتدای غزاوای سلیمان خان (60 b) F.

Ferîdûn I 519'da yalnız unvan kısmı var.

۴۵ - صورت فتحنامه' قلعه' ردوس که بوزرا و امرا فرستاده از منشآت

حیدر چلبی (63 a) T.

Ferîdûn I 522-525: "Bursa hâkimine gönderilen feth-nâme".

۴۶ - صورت فتحنامه' قلعههای متون و قرون که بشهزاده سلطان

احمد فرستاده (66 b) T.

Ferîdûn I 338-9.

۴۷ - صورت فتحنامه' که در وقت انهمام قره بغداد به شهزاده

عبدالله فرستاده بود (68 b) T.

Ferîdûn I 319-320.

۴۸ - از جانب شاه اسمعیل بجناب حضرت سلطان سلیمان بعد از فتح

قلعه' رودوس بطریق تهنیه' فتح و تعزیه' وفات مرحوم سلطان سلیم علیه

رحمة الملك الرحيم الكريم و اسكنه فی جنة النعيم (69 b) F.

Ferîdûn I 525-6.

۴۹ - از جانب شروان شاه شیخ ابراهیم بك بجناب حضرت سلطان

سلیمان که با ایلچی شاه اسمعیل معاً آمد بعد از فتح قلعه' رودوس (70 b) F.

Ferîdûn I 527-8.

۵۰ - از جناب حضرت سلطان سلیمان خان جواب مکتوب شاه اسمعیل

با ایلچی خود فرستاده بعد از فتح قلعه' ردوس از منشآت حیدر چلبی

F. (71 b)

Ferîdûn I 526-7.

۵۱ — جواب مکتوب شروان شاه از جناب سلطان سلیمان که بازبوساطت ایلچی ایشان فرستاده بعد از فتح قلعهٔ ردوس از منشآت حیدر چلبی رئیس کتاب (72 a) F.

Ferîdûn I 528.

۵۲ — از جناب حضرت سلطان سلیمان بجانب حاکم گیلان از بهر تجسس هلاک شاه اسمعیل از منشآت حیدر چلبی رئیس کتاب (72 b) F.

Ferîdûn I 540-1.

۵۳ — محمد گرای خانه پیری پاشا جانبدن ارسال اولمشدر حیدر چلبی انشاسیله (74 a) T.

۵۴ — تاتار خانلرندن اسلام خانه ارسال اولنان حکم شریفک صورتی در مرحوم حیدر چلبی یازمشدر (74 b) T.

Tevkî'-i refî'-i hümâyûn vâsıl olıcak ma'lûm ola ki hâliyâ Der-gâh-ı cihân-penâh ve bârgâh-ı hilâfet-destgâhuma mektûb gönderip bi'l-fi'l emr-i şerîfimle nasb olunan Cenâb-ı emâret-meâb Saâdet Giray Hân-Dâmet meâlîhu-dan ba'zı mîrzâların ve halkın mü-teneffir olduğun ve ba'zı reâyâya zulm ü taaddîsin i'lâm edip dahî "Mîrzâlar ve sâir reâyâ beni hânlık için taleb ederler" deyü bu def'a müşârün-ileyhin üzerine gelip vâki' olan hâdiseye sebep beyân ey-lemişsin ve bu husûs için Mamaş ve Bahtiyâr ve Devletbaht nâm mîrzâlar dahi mektûblar irsâl eylemişler. Bu bâbda her ne demiş isen, mîrzâların dahi mektûblarında her ne ki denilmiş ise alâ-se-bîli't-tafsîl mefhûm [ü] ma'lûm oldu. İmdi bundan sâbık, hânlık husûsu için nizâ' edib mezkûr mîrzâlar[1] tahrîk ile tefrika ve ihtilâl ve husûmet ü cidâl vâki' olduktan sonra sen ve cümle mîrzâlar tevbe ve nedâmet edib min-ba'd müşârün-ileyh için "Hânlıkta mukarrer olsun, bi-vechin mine'l-vücûh muhâlefet ve isyân sudûr bulmasın" deyü ahd ü şart eyleyip, dahî bâb-ı gerdûn-iktidârım cânibinden kar'-ı bâb-ı istîmân kılıp, kemâl-i itâat ve muvâfakat üzere olunmak mukarrer ve musammem kılınmıştı. Ve el-hâletü hâzihi çünkü arz eylediğin üzere, "Müşârünileyhten fermân-ı

hümâyûnuma muhâlif ba'zı evzâ' sâdir oldu" deyü âdet-i kadîme muktezâsınca südde-i adâlet-bahşîma gelinip, i'lâm-ı ahvâl olunup, dahî istid'â-yı inâyet olunmak lâzım idi. Eyle olsa hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâim vardıkta gerektir ki sevâlif-i a'vam ve sevâbık-ı eyyâmndan mukarrer ve muhakkak olan âbâ ve ecdâdın kanûnun riâ-yet edip anlar ne vechile âbâ-i kirâm ve ecdâd-ı izâmım - Enara'llahu berâhînehum - âstânelerine gelip temhîd-i ubûdiyyet ve ihlâs ve te'kid-i istikamet ve ihtisâs edip berât ve sancak alagelmişler ise sen dahî Dergâh-ı felek-iştibâhuma gelib sıdk-ı ubûdiyyet ve kemâl-i ihlâsını ızhâr kılıp, dahî şeref-i dest-bûs-i şerîfimle müşerref olduktan sonra berât-ı izzet-âyât ve sancak-ı rif'at-sıfâtımla muğtenem ü müstes'ad vâki' olasın. Bu bâbda aslâ kalbine havf u haşyet büründürmüyesin ve şöyle ki bu def'a fermân-ı hümâyûnuma muhâlefet edip hüsn-i itâat ve ihlâs ile südde-i saâdetime gelip mülâkî olmıyasın min-ba'd kat'â kavline i'timâd olunmayıp temerrüd ü taannüd üzere musırr olduğun takdîrce dahî Dergâh-ı gerdûn-iktudârım cânibinden gereği gibi tedârükün olunmak mukarrerdir. Şöyle bilesin, alâmet-i şerîfe i'timâd-ı tâm ve i'tikad-ı tamâm kılasın. Tahriren fî Ramazâni'l-mübârek, Sene 931.

۵۵ — پادشاه گردون اقتدار حضرت سلطان سلیمان نامدار ایله شاه

طهماسب صلح اتدکده گلن مکتوب (75 b) F.

۵۶ — بوجانبدن کیدن نامه‌نک صورتی در که صلح مابین واقع

اولشدر (78 b) T.

Ferîdûn II 52-54: "İrân şâhı Şâh Tahmâsb tarafına mezheb-i rafzın butlânı hikâyeleriyle ısdâr buyurulan nâme-i hümâyûn".

۵۷ — از جانب شاه زاده سلطان سلیم بن سلطان سلیمان خان پیش از

جلوس بوقت گریختن سلطان بایزید مع اولاده از جنگک خودش بجانب

شاه طهماسب فرستاد برای ارسال کردن گریخته‌گان مزبوران (80 a) T.

Ferîdûn II 34-36.

۵۸ — جزیره' قبرس فتح اولندکده درگاه معلادن عموماً بگلر بگی لره

گیدن بشارتنامه طریقنده احکام شریفه صورتی در (82 a) T.

Emîrû 'l-ümerâi 'l-kirâm, kebirû 'l-küberâi 'l-fihâm, zü 'l-kadri ve'l-ihirâm, sâhibü'l-izzi ve'l-ihtîşâm, el-muhtass bi-inâyeti'l-Meliki'l-Allâm Bağdad Beglerbeğisi -Dâme ikbâluhu- tevkî'i refî'i hümâyûn vâsıl olıcak ma'lûm ola ki bi-Înâyetillâhi Taâlâ serîr-i saâdet-masîr-i husrevâneme cülûs-i hümâyûnum müyesser olalıdan beri evliyâ-yi dîn ü devlete iânet ve a'dâ-yı bed-râya ihânet ü hakârete inân-ı azîmetim mezbûl ü masrûf olmak âdet-i hasene-i mülûkâ-nemden, Venedik Dozu دین -i laîn ve müfsid ü dalâlet-âyîn kadîmü'l-eyyâmdan âbâ-i kirâm ve ecdâd-ı izâm ve südde-i saâdet-nizâmımıza da'vâ-yı itâat ü inkıyâd üzere olmağın, şemşîr-i zafer-meâsirimizden bir müddet ruhsat ü emân bulmağla kâse-i ser-i şer-eseri bâde-i gaflet ü gurûr ile mâlâmâl olup, nihâdında merkûz olan âsâr-ı habâset ü fesâdı ızhâr ve suret-i itâatte sırren hıyânet eyleyip yetmiş iki millette mevcûd olan evzâa irtikâb edib, deryâdan sefer eden huccâc-ı zevi'l-ibtihâci ve tüccâr ü züvvârı fırsat bulduklarınca katl ü hakâret ve mâl ü menâllerin nehb ü gâret edip câdde-i itâat ü sadâkatten udûl eylediği ecluden, bahr ü berden sefer-i zafer-eser tedârük olunup menba'-ı fitne vü fesâd olan cezîre-i Kıbrıs'a gazâ vü cihâd için südde-i... bünyânımızda olan asâkir-i mansûreden bir mîkdârına vüzerâ-yı Âsaf-rây-ı saf-ârâdan düstûr-i mükerrrem, müşîr-i müfahham, nizâmü'l-âlem, müdebbir-i umûrül-cumhûr bi'r-re'yi's-sâib, mütemmim-i mehâmmül-enâm bi'l-fikri's-sâkub, mümehhid-i bünyânü'd-devleti ve'l-ikbâl, müşeyy d-i erkânü's-saâdetü ve'l-iclâl, el-mahfûf bi-sunûf-i avâtıfı'l-Meliki'l-A'lâ, vezîrim Mustafa Paşa -Edâma'llahu Teâlâ iclâlehu - serdâr ta'yîn olunup, deryâdan cezîre-i Kıbrıs üzerine azîmet edib, sehl zamânda cezîre-i mezbûrenin mahall-i kitâl ve menzil-i cidâline varıp, evvelâ Lefkoşa nâm hisâr-ı üstüvârı kuşadı, her cânibinden meterrisler kurup, ümerâ ve zuamâ ve erbâb-ı tîmâr ve rüesâ ve yeniçeri kullarım meydâna girip, kable's-süyûf islâm ve yâhud edâ-yi cizye zimmetlerine iltizâm muktezâ-yı şer'-i kavîmden olmağın teklîf olundukta hiç birin kabûl etmeyib mukabeleye ikdâm eyledikleri ecluden kırk gün ale't-tevâlî eyyâm ü leyâlîde saf-şiken toplar ve darbenler ile harb ü kitâl ve ceng ü cidâl olup, etrâf ü cevânibden kühmisâl topraklar sürülüp, her taraftan gedikler açılıp, tahassun eden a'dâ-yı bed-endîşin üzerine yürüyüşler olup, bi-Înâyeti'llâhi Teâlâ zamân-ı kalilde feth-i cemîl müyesser olup, kal'ada bulunan a'dâ-yı

bed-râydan kırk bin mîkdârı melâîn-i bî-dîn alef-i şemşîr-i cihân-gîr ve ehl ü ıyâlleri giriftâr-ı zencîr ve esîr ve mâl ü menâlleri gâret ü hasâret ve guzât-ı mücâhidîn mâ-beyninde kısmet olunup kal'a-i mezbûre tevâbi' ve levâhikiyle havza-i hükûmet-i husrevânemize dâhil olduktan sonra âlât-ı harb ü kıtâl ile asâkir-i mansûremiz Gerniye nâm hisârlarına dahi teveccüh ü azîmet mukarrer olıcak içinde olan melâîn feth olunan kal'a-i Lefkosa ahvâline haber-dâr olup, asker-i islâmın kıtâl ü cidâline tahammül muhâl idüğün bilip, başların halâs etmek için hulûs-i hâl ile bi'z-zarûri itâat ve kal'a-i Gerniye'nin miftâhın teslim edib üftân ü hizân memâlik-i Frengistân'a revân olup, ba'dehu Magosa nâm kal'aları ki cümlesinden hasîn ü üstüvâr ve kemâl-i metânet ile iştihâr bulmuş ve evsâf-ı metâneti dillerde mezkûr olmuştur, kezâlik ânı dahi asâkir-i mansûremiz ihâta ve muhâsara eyleyip, etrâf ü cevânibden âna dahi azîm topraklar sürülüp, cibâl-misâl kulleler [binâ] olunub ve hendekler kesilip, lağım-lar ile sokaklar peydâ olup, kulleleri altında kazılan lağım-lara barut ile âteşler urulup, kal'a divârının ekser yerleri yıkılıp, hâk ile yek-sân olup, asâkir-i İslâm, kullelerine hücum edip, metîn olan [kullelerin?] ve yat ve yarakların ve bi'l-cümle hisârlarının ekser yerlerin aldıklarında içinde bakıyyetü's-süyûf olan melâîn, serdârları olan bî-dîn ile, cânların halâs etmek ümmîdiyle vire bayrakların kaldırıp emân ü ihsân istid'â eylediklerinde kal'a-i mezbûrenin dahi miftâhın teslim edib, uluvv-i âtîfet-i şâhânemizden soltat ve serdârlarına ve ehl [ü] ıyâllerine emân-ı şerîfimiz câiz görölüp, reâyâsından otuz bin mîkdârı reâyâ [yı] rakaba-i rıkiyyetlerinde rıbka-i itâate getirip, sâir memâlik-i mahmiyyemiz reâyâsı gibi âsûde-hâl ve müreffehü'l-bâl olduklarından sonra ol menhûsü'l-murâd ve ma'kûsü'l-i'tikad melâîn-i dalâlet-nihâdın elinde mahbûs olan asâkir-i İslâmın hâline suâl olundukta nakz-ı ahd ü emân ve fesh-i mücib kelimât-ı nâ-sezâ ile, ba'de'l-emân elinde mahbûs olunan ehl-i İslâmdan ba'zuların katl edib fezâhate müstehakk olduklarına i'tirâf etmeğîn, serdârları olan mel'ûn-i bî-dînin kulakları kesilip, zecr ile teşhîr ve giriftâr-ı kayd ü bend-i zencîr ve a'vân ü ensârı tu'ma-i şîr-i şemşîr ve bakıyyetü's-süyûf olan tevâbii esîr kılınıb, zikr olan hisâr-ı üstüvârları dahi memâlik-i mahrûse-i husrevânemize ilhâk olunub, ve Donanmây-i Hümâyûnumla deryâ cânibinden giden bir mîkdâr asâkir-i musret-şîarımıza dahi düstûr-i mükerrrem, müşîr-i müfahham, nizâmü'l-âlem müdebbir-i umûrü'l-cumhûr

bi'l-fikri's-sâkıb, mütemmim-i mehâmmü'l-enâm bi'r-re'yi's-sâib, mümehhid-i erkânü's-saâdeti ve'l-iclâl, müşeyyid-i bünyânü'd-devleti ve'l-ikbâl, el -mahfûf bi-sunûfi letâifi'l-Meliki'l-A'lâ, vezîrim Pertev Paşa - Edâma'llahu iclâlehu - serdâr nasb olunup, ol dahi Donanmâ-yi Hümâyûnumuz ile melâin-i mezbûrîn vilâyetlerine tâbi' olan Grit ve Kefalonya ve Çuka ve زاکه¹ adalarına varıp, yakıp yıkıp, nice kılâ' u bıkâ' u kurâları gâret olunub, bulunan kefereyi kılıçtan geçirip, mâl ü menâllerin gâret ü hasâret edib, ehl ü ıyâllerin elli bin mıkdârı neferin esîr ü giriftâr-ı kayd (ü) bend-i zencîr edip, ibtidâ-i adâvette memâlik-i mahrûsemizden müstevlî oldukları² ثمود kal'asın bir günde feth ü teshîr edib, ve Venedik mel'ûnlarına zâd ü zevâd ile muâvenet ü muzâheret edib isyan üzere olan Arnavud tâgîlerinin teskîni için gönderilen asâkir-i mansûremize serdâr ta'yîn olunan düstûr-i mükerrerem, müşîr-i müfahham, nizâmü'l-âlem, müdebbir-i umûrû'l-cumhûr bi'r-re'yi's-sâib, mütemmim-i mehâmmü'l-enâm bi'l-fikri's-sâkıb, mümehhid-i bünyânü'd-devleti ve'l-ikbâl, müşeyyid-i erkânü's-saâdeti ve'l-iclâl, el-mahfûf bi-sunû fi avâtufi'l-letâifi Meliki'l-A'lâ, vezîrim Ahmed Paşa Edâma'llahu iclâlehu - dahi ol mahalde, Müşârün-ileyh vezîrim Pertev Paşa Edâma'llahu iclâlehu - varmazdan mukaddem küffâr-i hâk-sârın taburların basıp, bozup, kimin kılıçtan geçirib ve kimin esîr edib, ba'dehu küffâr-ı hâk-sârın metânetle meşhûr olan hisârlarından Ülgün ve Bar nâm kal'aların ve andan gayri üç kal'aların feth edip memâlik-i mahrûsemize ilhâk oldu. Ve düstûr-i mükerrerem, müşîr-i efham, nizâmü'l-âlem, müdebbir-i umûrû'l-cumhûr bi'l-fikri's-sâkıb, mütemmim-i mehâmmü'l-enâm bi'r-re'yi's-sâib, mümehhid-i bünyânü'd-devleti ve'l-ikbâl, müşeyyid-i erkânü's-saâdeti ve'l-iclâl, el-mahfûf bi-sunûfi avâtufi'l-Meliki'l-A'lâ Vezîr-i A'zamım Mehemed Paşa - Edâma'llahu iclâlehu - nun ferzend-i ercmendi olan iftihârü'l-ümerâi'l-kirâm, muhtârü'l-küberâi'l-fihâm, zü'l-kadri ve'l-ihtrâm, el-muhtas bi-mezîdi inâyeti'l-Meliki'l-Allâm Kâsım - Dâme uluvvuhu - emrim üzere, vâlî olduğu Hersek ser-haddinde bir nice def'a kadirga ve barçaların alıp, üç bin kefere ile fesâd niyyetine gelen بچسنة

¹ Diğer kaynaklarda زاکيه şeklinde geçen Zanto adası. Aşağıda زاکينه şeklinde yazılıyor.

² Sobotta.

nâm bed-nâm-ı mel'unu ele getirip, kayd-ı bend-i zencîr edib, atabe-i ulyâma bir nice def'a yarar diller göndermiştir. Ve Müşârün-ileyh Vezîr-i A'zamım - Edâma'llahu iclâlehu - nun akreb-i akrabâsından olan ihtiyârü'l-ümerâi'l-fihâm Ferhad — دام عزه — kemâl-i şecâat ü şehâmet ve hüsn-i tebbir ü firâset ile mevsûf olmağın, memâlik-i mahrûsemiz ser-haddinde melâîn-i mezbûrînin tarafından olan Kilis sancağı¹ ve ol ser-haddin hıfz u hırâseti mûmâ-ileyhe tefvîz olunmağın, cibilletinde merkûz olan âsâr-ı celâdet ü şehâmetlerin anlar dahi zuhûra getirib, melâîn-i mezbûrînin Zadra etrafında olan üstüvâr ü nâm-dâr hisârlarından on bir pâre kal'aların feth ü teshîr edip dahi kimin hedm ve kimin ta'mîr ve içlerinde bulunan küffârı giriftâr-ı zencîr ve esîr edip, bi-inâyeti'llâhi Taâlâ zamân-ı sehilde bu denlü fütûhât-ı cemîle müyesser olup, kılâ' u bıkâ' u memleketleri memâlik-i mahrûsamıza ilhâk olunup, ma'bedleri medâris-i ilm ü dîn ve mesâcid-i ehl-i İslâm olmuştur, El-hamdü li'llâhi Taâlâ hemîşe a'dâ-yı dîn ü devlet makhûr ve evliyâ-yı mülk [ü] millet muzaffer ü mansûr olmağdan hâlî olmuşa. Hâlâ bu fütûhât-ı hümâyûn ve gazevât-ı behcet-efzûnun i'lâmı için fülân irsâl olundu. Vusûl buldukta Âstâne-i saâdet-medârimıza tâbi' olan kurâ ve emsâra ve ümerâ-i zevi'l-i'tibâra bu ahbâr-ı meserret-âsârı i'lân ü ihbâr eyliyesin ki gereği gibi şenlikler ve şâdılıklar eyleyip devam-ı devlet-i rûz-efzûnum ve sebât-ı haşmet-i saâdet-makrûnum daavâtına iştiğal göstereler.

۵۹ — صورت مکتوب وزیر غازی حضرت سنان پاشا یسّرالله ما یشاء

T. (84 b) بجانب آغای یکچریان درگاه عالی مرده قلعهای تنوس

۶۰ — حضرت سلطان سلیمان علیہ الرحمۃ والغفران جانب شرقہ حین

توجہدہ اولوب عساکرک بعضی اسکدارہ سفاینہ عبورده ایکن شاه

طہاسب جانبندن التماس صلح ایچون سید محمد نام ایلچی ایله گلن نامہنک

جوایبدرکہ کندو آدہ میله ارسال اولشددر (92a) T.

۶۱ — سعادتلو پادشاه حضرتلرینک جانب شریفلرندن میرمیران وان

خسرو پاشا و سلطان سلیم جانبندن چاوش باشیسی علی آغا معاً شہزادہ

سلطان بایزیدک طلبنہ ارسال اولنوب شاهہ گوندرلن نامہدر (95 b) T.

¹ Bosna'daki "Kilis,,"

Feridûn II 30-33.

۶۲ - مرحوم سلطان سلیم بن سلیمان خان علیه الرحمة والغفران
حضرتلرینک تهنیه جلوسی ایچون شاه طهاسب جانبندن گلن نامه نك

جوابیدرکه قره حصار شرقی بگی الیاس بك ایله ارسال اولمشدر (99 a) T.

۶۳ - شهزاده سلطان بایزید گریزان اولوب شاهه واردوقده عقبجه
شهزاده سلیم خان مذکورک طلبی اچون طوراق اغا ایله مکتوب گوندردوکه
شاه طهاسب جانبندن گلن جوابنامه در (100 b) T.

Feridûn II 36-38.

۶۴ - وزیر محمد پاشا یسّرالله مایشاء حضرتلری عسکره سردار
اولوب سلطان بایزیدک اوزرینه ارسال اولندوقده شاهک مرتبه وزارتنده
اولان < طرفندن > گوندریلان مکتوب (102 b) T.

۶۵ - شاهک وکلاسندن پاشا حضرتلرینه (104 b) T.

۶۶ - اول جانبدن محمد پاشایه گلن فارسی مکتوبک صورتیدر

F. (106 a)

۶۷ - شاه طهاسبک وکلاسنه وزرا جانبندن ارسال اولنان نامه شریفک

صورتیدرکه نقل اولندی (107 a) T.

۶۸ - شاه طهاسب شهزاده سلطان بایزید حبسندن صکره برو جانبدن
علی پاشا وحسن آغا ایلچی ارسال اولنوب شهزاده بایزید ویرملک مقرر
ایکن بعض عناد نهادلرؤک ارشاديله ویرمکده توقّف کوستریچک
برو جانبدن وزرای صاحب رأیک شاهک وکلاسنه گوندردوکلری مکتوب
شریفک صورتیدرکه نقل اولندی (109 b) T.

۶۹ - تاتار خانندن کفه قاضی سنه گلن مکتوبک صورتی درکه ذکر

T; (112 b) اولنور

۷۰ - < مکتوب دیگر > (114 b) T.

۷۲ – پادشاه عالم پناه سفره توجّه ایدبجک انعام اوقتی ایچون حکم

صورتی (116 b) T.

۷۲ – شاه طهاسب جانبندن سلطان مراد خان خلّدت خلافته حضرتلرینک

جلوس شریفلرینه مبارک باد ایچون طوقاق سلطان گتوردوکی نامه‌نک

جوایدرکه دخی الچی بونده ایکن طهاسبک فوت اولوب یرینه اسماعیل

شاه اولدوقده بوجانبندن بی خبر شکلنده مذکور الچی بی گئرو طهاسبه مراجعت

طریقيله گوندریلن نامه صورتیدر (117 a) T.

۷۳ – صورت فتحنامه جزیره قبرس بدست غازی مصطفی پاشا

T. (125 a)

Çün Cenâb-ı fettâh-ı mâlikü'r-rikâb ve hudâvend-i vehbâb-ı müfet-
tihu'l-ebvâb –Azze şânuhu ve teâlâ– Sultân-ı enbiyâ ve Serdâr-ı hayl-i
asfiyâyı –Aleyhi ve âlâ âlihi tahiyyetu ve't-teslim– râyet-i izzet- âyet-i
«وینصرک الله نصرأ عزیزأ» ile i'zâz ü tekrîm ve ebvâb-ı kılâ'-ı nasr ü

fütûhu miftâh-ı nusret-iftitâh-ı «اتأ فتحنا» ile meftûh kılıb hilâ-
fet-i Server-i kâinâtı cenâb-ı celâlet-meâb-ı seniyyü's-sifâtıma müyesser
eyledi, lâ-cerem vazîfe-i hilâfet ü tâc-dârî ve şerîta-i niyâbet ü şehri-
yarî ol na'mâ-i celîlenin merâsim-i hamdin edâ ve mevâhib-i cezîl-

enin mevâcib-i şükrün kazâ içün «وجاهدوا فی سبیل الله بأموالکم وأنفسکم»

emr-i şerîfine iktidâ ve ol misâl-i bî-misâle imtisâl ve iktifâ olmağın,
dâimâ i'lâ-i a'lâm-ı Kelime-i ulyâ ve ihyâ-i merâsim-i şerîat-i
garrâ ve a'dâ-i kîne-hâh-i bed-rây ile bahr ü berden cihâd ü gazâya

zimâm-ı himmet-i şâhâne ve inân-ı azîmet-i pâdişâhânem ma'tûf
kılınmak unânâ-i metâlib-i sâhib-kırânî ve kusârâ-i meârib-i kiş-
ver-sitânîden olup, hulûs-i taviyyet ile tasmîm-i niyyet olundukta

«والذین جاهدوا فینا» garrâ-i

«والذین جاهدوا فینا» garrâ-i

«والذین جاهدوا فینا» garrâ-i

«والذین جاهدوا فینا» garrâ-i

«والذین جاهدوا فینا» garrâ-i

mız olmuş iken bakıyye-i tuûm-i zuyûf-i süyûf-i kahire-i husrevâ-nemizden sunûf-i afv ve merâhim-i bâhire-i mülûkânemiz ile zill-i âtîfet ve sâye-i re'fetimizde ber-âverde-i himmet ve perverde-i ni'metimiz olub, mürûr-i eyyâm ve kürûr-i şühûr ü a'vâm ile Südde-i Seniyye-i Sidre-ihtirâmımıza an samîmi'l-fuâd da'vâ-i ubûdiyyet ve inkıyâd üzere iken tecâvîf-i dimâğî, kıbâb-ı habâb-misâl, pür-havâ-i rûz-i sultânî ve sifâl-i sek-i nefsi emmâresi olan kâse-i seri-şirret-şâresi bâde-i gurûr-i kâm-rânî ile memlû ve meşhûn olmağın keff-i pâyi irebi ser-hadd-i edebden bîrûn kılıb, deryâdan sefer ve cezâirden güzer eden huccâc-ı hidâyet-minhâc ve tüccâr-ı zevî'l-ibtihâca fırsat bulduklarında ruhsat vermeyib katl ü hakâret ve mâl ü menâllerin nehb ü gâret eyleyib, şerîta-i mülûkü riâyet eylemeyib, tarîka-i küfrân-ı ni'mete sülûk edib, sûret-i itâatte sırren hiyânet ve nakz-ı ahd ü emân ve neks-i eymân eylemeğın « وان نكثوا إيمانهم من بعد عهدهم وميثاقهم فقاتلوا أئمة الكفر » müceb-i şerîfi üzere mel'ûn-i ma'hûdun merkez-i dâire-i fitne ve fesâd olan nokta-i vücûdu sahâif-i hitta-i hâkten tiğ-i ser-tîz-i kahr-i tâb-nâkle hakk olunmak âmme-i âlemîne umûmen, selâtîn-i adâlet-âyine husûsen cümle-i vâcibât ve kâffe-i müfterezâtтан olmağın, ol niyyet-i hayr-hâtimet üzere bahrden ve berden sefer-i zafer-eser tedârük olunub mel'ûn-i mesfûre tâbi' Zadra ve Kotor nâm ma'sûrları havâlîsinde bakıyye-i kavm-i Semûddan tavâif-i Arnavud nevâir-i fitne ve fesâdı inâre ve devâir-i bağy ü inâdı idâre eyleyib, memâlik-i mah-rûseyi gâret ve a'dâ-i menhûseyi iânet ve reâyâyı izlâl ile memleket ü vilâyete ihtilâl verib nîran-ı isyân ve dalâlleri tamâm iştiâl bulmadan âb-ı tiğ-i tîz-iâb-reng-i hazm ü istisal ile teskîn olunmak lâzım ve mühim, belki cümle-i mehâmdan ehemm ü mütehattem olub, ol bâbda müşîr-i ekrem, düstûr-i efham Mehmed Paşa —Edâma'llahu iclâlehu— nun ki re'y-i saf-ârây-i isâbet-pezirî ile kâr-ı memâlik ve cemâhîr-i umûr-i saltanat revnak-ı temâm ve bâzâr-ı mehâmm-i enâm ve celâil-i ahvâl-i hilâfet revâc-ı mâ-lâ-keâm bulub, arsa-i mülk ü millette şîrâre-i şürûr muntafî ve mefâze-i fevz-metâlib-i evliyâ-i dîn ü devletten serâb-ı gurûr müntefî olub, ferzend-i dil-bend ve sülâle-i hûş-mendi olan şîr-i dilîr-i bişe-zâr-ı gîr ü dâr ve hizebr-i ma'reke-gîr-i kûh-sâr-ı kârzâr, iftihârü'l-ümerâ-i kirâm Kâsım —Dâme izzuhu— celâdet ü firâset ü kiyâsette « الولد سرّ ابيه »

muktezâsınca vâlidine şebih olmağın mezîd-i âtufet-i husrevânemden Hersek sancağın âna inâyet ü ihsân ve Kilis sancağını akrabâsından peleng-i bîşe-i endîşe-i cihâd, kîdvetü'l-ümerâi'l-kirâm Ferhâd Dâme izzuhu-ya tefvîz ü taklîd eyleyib, sancakları serhadd-i memâlik-i islâmiyyette vâki' olmağla muhâfaza-i hudûd-i vilâyet-i mahmiyye için ta'yîn olunub, lâkin zikr olunan melâîn-i hâsirîn ü gürûh-i dalâlet-âyînin mazarratların def'e fırsat düşer ise kitâle ruhsat verilmekle ve tînetlerinde merkûz olan âsâr-ı hamîyyeti ızhâr edib, küffâr-ı bed-kirdâr ile bir nice def'a kârzâr eyleyib, mazarratların def'e sarf-ı merâsim-i iktidâr kılıb, ol cevânibde olan hisâr-ı nâm-vâr ve kılâ'-i üstüvârlarından on bir kıt'a kal'aların feth ü teshîr ve kılâa tahassun edenlerin ekserin tu'ma-i şîr-i şemşîr ve kimin esîr ve giriftâr-ı zencîr ve beş pâre kadırğa ve yirmiye karîb kalita ve iki pâre barçaların ve bi'l-cümle ol cânibe güzer edib manzûr-i nazar-ı zafer-manzarları olan gemilerini bîş ü kem âsâr-nümây-i «فاغر قناهم في الميم» kılıp ve bunlardan mâadâ şîrzime-i Fireng-i bî-hengin nâm-dâr serhenglerinden باجسنه nâm lain-i bî-dîn üç bin mikdârı cündî ve şeyâtîn-i dalâlet-âyîn ile da'vâ-i merd ve mîr-i müşârün-ileyh ile sevdâ-yi neberd kılıb çengâl-i çeng-i ceng-âheng ile mûmâ-ileyhi şikâr niyyeti ile serhadd-i mezbûreye azîmet eyleyib geldikte müşârün-ileyhin dahi dîde-i basîreti hâb-ı gafletten bidâr olmağla ol lain-i bed-kirdârı ebtâl-i ricâl ve guzât-ı peleng-intikâm ile istikbâl edib, mîkrâz-ı samsâm ile biçilmiş ve süzen-i sihâm ile dikilmiş dir'-i âhenin yerine cism-i bî-endâmına dürrâa-i hûnîn geydirib ve yanınca bile gelen erbâb-ı küfr ü nifâkı nîrân-ı gîr ü dâr ve tîğ-i âteş-bâr ile ihrâk ve çehre-i dalâlet-behre-i vücûd-i nâ-pâklerin alûde-i hâkister-i kahr ü helâk ve fersûde-i hâk eyleyib, rîsmân-ı gırîv ü figân ile kandîl-i âh-ı âteş-nâkleri peyveste-i zirve-i nüh-kıbâb-ı eflâk olub, sinân-ı nîze-i cân-sitânlarından revân olan kan gâze-i nev-arûs-i gazâ ve neyân-i rumh-i râhat-zidâları hûn-i a'dâ ile muhannâ olup, âsîb-i tîğ-i rahşân-ı berk-nişânlarından cân-ı gerdûn.....¹ ve âşûb-i top-i âsmân-kûb-i sâika-feşânlarından diyâr-ı Alaman² ve kılâ'-ı Efrenc hâk-sâr ü vîrân olmağla nehîb-i savlet-i bâhire-i husrevâne-

¹ Metinde : بان کردون کشان خراسان

² Metinde : دیار دریایار الامان

mizden beşere-i ma'şer-i erbâb-ı isyân kehrubâ-mânend yerekan ve sadmet ü satvet-i kâhire-i hıdîvânemizden âyîne-i âftâb-ı âlem-nümâ-âsâ mübtelâ-yi hafakan ve serâsime ve medhûş olup, ne tuşa yapışacağı bilmeyip, vâdî-i hayrette ser-geşte vü hayrân ve bevâdî-i zucrette dem-beste vü ser-gerdân iken asl huccâc ü tüc-câra madde-i ızrâr ve illet-i sefk-i dimâ' ve demâr olan cezîre-i Kıbrıs'ı me'vâ eyliyen ashâb-ı nâkûsun kârbâr-ı âr ü nâmûsun târ ü mâr ve lâşe-i tuğyân-nûşların gıdâ-yı mûr u mâr kılıb ibtidâ-i zuhûr-i dînden ilâ hâza'l-hîn selâtin-i mâziye-i ma'delet-âyîn bi'z-zât varıb kuvvet-i kâhire ile unveten mesâlik-i teshîrine sülûk edemeyib hasretü'l-mülûk kalan hısn-ı hasîn ve hisâr-ı metîninin kenâyis-i rehâbîn ve meâbid-i evsânı medâris-i ilm-i dîn ve mesâcid-i ehl-i îmân kılmak kadîmü'z-zemândan zamîr-i münîr-i dürrî-lemeân-ı husrevânemde halecân-ı hâtır-nişân eylemeğin, avn ü inâyet-i Hudâ-i bî-çûn ile taht-ı saâdet-baht-ı Süleymânî üzere Selîmâne cülûs-i Hümâyûn müyesser oldukta şa'şaa-i âftâb-ı âlem-tâb-ı saltanatım medâr-ı karârdan mihr-i pür-envâr gibi âfâkı pertev-i feth ü zafer ile münevver etmek ser-nâme-i takdîr-i ezel ve fihrist-i cerîde-i sun'-i lem-yezelinde mestûr ü muharrer ve merkum ü mukarrer olmağın bi'z-zât livâ-i sefid-i nusret-nevîdim mezkûr münâfik-ı anîd savbına hâfik olmağa ihtiyâc olmayıb, südde-i saâdet-karînimde olan asâkir-i müslimîn ve cünûd-i muvahhidînden kifâyet mikdârı leşker-i cerrâr-ı düşmen-şikâre vüzerâ-yı Âsaf-rây-ı saf-ârâ-yı salâbet-şîrîmdan niheng-i peleng-çeng-i lücce-i kârzâr, düstûr-i mükerrrem, müşîr-i mufahham Mustafa Paşa[yı] serdâr nasb edib, bâd-peymâ ve sebük-refât merâkib-i kevâkib-şümâra asâkir-i nusret-measir ile süvâr ve hem-inân-ı nesîm-i şîmâl olup ﴿فی موج كالجبال﴾

kat'-ı menâzil ve tayy-i merâhil ile zemân-ı sehilde menzil-i ma'hûde nâzil oldukta tezâhum-i nüfûs ve zahme-i tabl ü kûstan sahn-ı sahrâ-i neberd zîku'n-nefes ve şîrâre-i top-i ra'd -âşûbdan şîhâb-ı sipîhr-i nüh-kıbâb muktebis-i kabes olup, sarsar-ı sadmet ü hamle ve savlet-i gaziyân ve sehâb-ı siyâh-ı gerd-i sipâh-ı kişver-sitândan kenâr-ı der-yâda bir gamâm-ı Nîl-reng ve zalâm-ı bî-direng peydâ olup hayme-i Nîlîsin evc-i havâda kurup ve tınâb-ı lâciverdîsin eknâf-ı semâya salıp, bahr-i azîmi ka'rından mâ-i hamîm gibi kaynadıb, ve fülk-i feleki yerinden tahta tahta oynadıb, şîrzime-i şer-zümme-i Fireng-i bî-heng bu vâkıa-i hâileyi sem'-i hûş ile gûş edicek bîm ü vehm ile

hûşu gidip, mübtelâ-yı renc-i nîreng ve med-hûş olup, kulle-ikilâ'-ı çarh-ı kebûda suûd ederler ise dahi hırmen-i vücûd-i habâset-âlûd-ları pâ-y-mâl-i havâfir-i bâd-pâyân-ı sahrâ-neverd ve zîr-i niâl-i üs-mm-i sûtûr-i leşker-i mansûr-i âsman-gerd olıcakların bilib, gürûh-i mûr-sıfat bölük bölük sûrâh-ı sûra girib, mahsûr olıcak kable's-seyf teklif-i islâm veyâ edâ-i cizyeyi zimmetlerine ilzam şer'-i kavîm-i Ahmedî ve müsted'â-yi dîn-i müstakîm-i Muhammedî olmağın evvelâ cizye veyâ islâm teklif olundukta kabûl eylemeyib, redd-i kelâmda kıtâl ü cidâle ikdâmı işrâb eder cevâb-ı nâ-savâb verdikleri ecluden Lefkoşa nâm hisâr-ı üstüvâr ve kal'a-i nâm-dârları muhâsara olunub, kırk gün ale't-tevâlî eyyâm ü leyâlînin gurre-i garrâ-yi sabâhtan turra-i mutarrâ-i revâha değîn merd-efken, saf-şiken top ü darbzenler ile ceng-i bî-direng ve âheng-i nîreng olup, lâkin ebvâb-ı fûtûh ol bâbdan meftûh olmayıcak «هامة الرجال تطلع الجبال» fehvâsiyle amel evlâ görölüb, etrâf-ı deşt ü cibâlden kûh-misâl topraklar sü-rülüb, her taraftan yürüyüşler olup, ol gürûh-i bî-şükûh-i dil-rişlerin top ü tüfeng sehminden ve âşûb ü ceng vehminden zemzeme-i «این المرف» ve gulgule-i «ضاق المرف» ile rûh-i mecrûh-i bî-fûtûhları sakar-ı bi'se'l-meferr semtine sefer kılıb, bi-inâyetillâhî'l-Fettâh kal'a feth olunub, otuz bin mikdârı küffâr tu'me-i şîr-i şemşîr-i âteş-bâr ve ehl-i ıyâller(i) esîr ve selâsil ü ağlâle giriftâr ve hâne ve kâ-şâneleri ser-tâ-pâ gâret ü yağmâ kılınıb lü'lü'-i lâlâ ve la'l-i Bedahşan keff-i kefâf-bahş-ı deryâ-bâr-ı gaziyândan hîn-i yağmâda katarât-ı bârân ve rîg-i beyâbân gibi hâke rîzân ve emvâl ü esbâb-i tuhaf ve turaf-ı erbâb-ı hıref taraf taraf perâkende ve derâhim ü denânîr-i bî-şümâr ile her kesin kîse-i âmâl ü destmâli âgende ve bi'l-cümle sûr-i mezkûr ve içinde mahsûr olan dûr ü kusûrun ma'mûr ü meksûru bî-kusûr havza-i hükûmet-i husrevâne ve kabza-i tasarruf-i mülûkânemize dâhil olduktan sonra «قاتلوا الذين بلونكم من الكفار» emri şerîfi üzere civârında olan gerniye nâm hisâra tahassun eden küffârın hezîmet ü istisâline ebtâl-i ricâl alât-ı harb ü kıtâl ile tevec-cüh eyleyicek darbet-i tîğ-i ser-tîz-i darb ü nizâle tahammül muhâl idüğü mir'ât-ı zamîrlerinde sûret-pezîr olup, habl-i metîn-i afv ü istîmâna temessükü takdîm ve kal'anın miftâhını teslîm ettik-leri ecluden, ber-muktazâ-i fehvâ-i nass-ı bî-iştibâh-ı «وان جنحوا»

«للسلم فاجنح لها و توكلت على الله» gubâr-ı isâr-ı isyân ile muğber olan çehre-i refâhiyyet ü emânları seylâb-ı eşk-i çeşm-i hûn-feşânlarıyla şüste ve dâmân-ı afv ü ihsân ile rüfte kılınıb, üftân ü hizân ekasi-i memâlik-i Firengistâna revâne olmuşlardır. Ba'dehu eyyâm-ı şitâ ve hengâm-ı sermâ erişib, ber-muktezâ-i kazâ-i Kadîr ve takdîr-i bîtağyîr tedbîr-i mukaddemât-ı dâr ü gîr fasl-ı rebî'a te'hîr iktizâ eylemeğîn muhâsara-i hisâr-ı dîgerden ferâgat ve nehîb ü savlet-i guzât ile zîr ü zeber olan kal'a-i Lefkoş'a'nın ta'mîrine mübâşeret olunup, elf cehd ü ihtimâm ile itmâmına ikdâm-ı tâm kılınıb, hayr ile encâma eriştikte fermân-ı kazâ-cereyân-ı Yezdânî birle evvel-i bahâr-ı huçeste-âsârda nevrûz-i sultânî gelib, akabince mellâh-ı bahr-i Nîl-gûn ve seyyâh-ı Kulzum-i gerdûn ale's-sabâh fûlk-i feleğîn bâdbân-ı zerrînini evc-i muhîta peyveste ve hilâlin zevrak-ı sîmînini kenâr-ı mağribde kullâb-ı keşşâna beste kılıp diyâr-ı deryânın mâhîleri ya'nî kişver-i mânın sipâhîleri, kimi peleng-i sipîhr-i Nîl-reng-mânend zırîh-pûş ve kimi sehm-i kazâ vehminden siper-ber-düş olup rûy-i âb hayme-i habâbdan ordû-yi Hümâyûn gibi tınâb-ender-tınâb oldukta tulû'-i tâli'-i subh-i nusret rûz-i heycâya işâret ve ufûl-i sitâre-i nahs-i a'dâya mübeşşir-i kazâden beşâret olub, sâli-fü'z-zikr Magosa hisârı ki tille-i sahrâda bir sahra-i sammânın fer-kında kal'a-i zâtü'l-bürûc-vâr bir hısn-ı hasîn-i sevâbit-karâr ve kıbâb-ı kılâl-i cibâl-misâli habâb-ı sipîhr-i âb-güne hem-ser ve küngüre-i bârûy-i üstüvârı tâk-ı evvân-ı gerdûna berâberdir, mi'mâr-ı kubbe-i ulyâ ve mühendis-i «ورفعناه مكاناً علياً» fermâniyle ibtidâ esâs-ı mersûsü'l-bünyânına dest urulduğı zamândan ilâ-hâze'l-ân dâmen-i pîrâmen-i hareminden enâmil-i tetâvül-i nâ-mahrem dûr ve arûs-i dûr ü kusûr-i bî-kusûru verâ-i hicâb-ı dîvar ve zîr-i estâr-ı sakf-ı ma'mûrda mestûrdür, memâlik- mahmiyye-i İslâmiyyeden mehcûr ve adû-yi makhûr elinde nice eyyâm ü dühûr giriftâr olmağla gerçi dârü'l-harb ve melâz-ı küffâr olmuştur lâkin asl-ı nihâdında me'vâ-yi iyâl-i mü'mînîn ve mecrâ-yi ahkâm-ı şer'-i mübîn olmağla kabiliyyet ü isti'dâd olduğı rikâb-ı kâm-yâb-ı izzet-meâbîma i'lâm ü işrâb olunmağın, ol bâbda asâkir-i nusret-şîara serdâr olan mîr-i müşârün-ileyhe müceddeden hükm-i âli-şânım yazılıb fermân-ı kader-tüvânım bunun üzerine cârî oldu ki cezîre-i mezbûrede hâzır olan mîr-ı mîrân-ı zevî'l-mefâhir ve ümerâ-i ekâbir ve bî'l-cümle mecmû'-i asâkir-i nusret-meâsir ile nıtâk-ı vifâkı miyân-ı

ittifaka kuşanıb kal'a-i mezbûreyi kuşatmak için muhkem yarak görüb mukaddimât-ı azîmet-i gazâ-yi garrâ-yi behcet-meâl ve mü-himmât-ı himmet-i vâlâ-nehmet-i cihâd-ı ferhunde-fâlı tahsîl ü tek-mûl için sıdk ile hidmete bel bağlayıb, makam-ı ihtimâmda akdâm-ı ikdâm üzere kâim ü sâbit ve dâim ola ve muhâsara-i hisârda olan menaa-i küffârın ef'âl-i şeniâsından masûn olmak için cevânib-i erbaası talâye ve talîa ile temhîd ve me'mûn kılınmak lâzım olmağın, niheng-i peleng-çeng-i lücce-i vegâ ve şinâver-i dilâver-i Kulzüm-i heycâ, düstûr-i mükerrerem, müşîr-i mufahham, vezîrim Pertev Paşa —Edâma'llahu Teâlâ iclâlehu— bu def'a ihrâc olunan Donanmâ-yi Hümâyûnun gemilerine dâhil olan asâkir-i nusret-makrûnuma serdâr nasb olunub kapudanım Cezâyir-i Garb Beğlerbeğisi Ali bile koşulup fûlk-i felek-sîmâ ile mâh-ı semâ-âsâ burc-i âbî üzere nâzil ve delv-i sefine ile menzil-i hûtta kat'ı menâzil kılıp sedd-i sedîd-i tîğ-i miğ-reng ve hadd-i hadîd-i gürz-i ceng-i bî-direng ile ebvâb-ı âmed ü şüdlerin sedd ve havâlî-i nevâhî-i mah-rûseden mazarratların def' ve yolların sedd eyliyeler ve tezâîf-i sutûr-i menşûrda mestûr ü mezkûr olan usât-ı Arnavud ve gürûh-i ma'hûd ile hüsn-i muâşeretleri ve bi'l-ittifâk fitne ve fesâda mübâşeretleri istimâ' olunub ol firak-ı dâllenin dahi mazar-rat-ı ihtilâlin izâle için leşker-i mansûr irsâli mühimmât-ı umûr-dan olmağın, fâris-i mızmâr-ı şecâat, hâris-i kûhsâr-ı mehâbet, düstûr-i mükerrerem, müşîr-i mufahham, vezîrim Ahmed Paşa serdâr ta'yîn olunub Rumeli Beğlerbeğisi Hüseyin Paşa —Dâme ikbâluhu— Paşa sancağının zuamâ ve sipâhiyle umûmen ve ba'zı sancakbeğiler kullarım sancakları sipâhîleriyle ve yeniçeri ve sütte-i saâdetim kul-larından birer mîkdâr leşker-i cerrâr koşulup, bâd-peymâ sabâ-reftâr semend-i sahrâ-neverde süvâr olub, berr ü beyâbânda bedîd şihâb-ı âsmân-gerd-mânend tayy-i mekân eyleyip, ol cünûd-i şeyâtîn ve gürûh-i mekrûh-i bî-dînin üzerlerine varıb, memâlik ve bilâd-dan ehâlî-i bağı ü fesâdın haklarından gelib, reâyânın üzerinden ref'-i seyf etmek ile def'-i hayf eyliye. Eyle olsa, kâidân-ı şimâl-isti'-câl vech-i meşrûh üzere misâl-i vâcibü'l-ımtisâlimi cezîre-i mezbû-rede müşîr-i müşârün-ileyhe îsâl eyledikte bir ân dahi tevakkûf ve ârâm eylemeyib, makâm-ı ubûdiyyette hüsn-i kıyâm gösterip, ke-mîn-i kinde mekîn olan adû-yi rzem-cû-y-i bed-gümânın kemîn-gâh ü mekânı olan hısn-ı hasîn ve kal'a-i metînin üzerine nâsıb-ı râyât-ı

nusret-âyât-ı zafer-şîâr olan mîr-i mîrân-ı kâm-kâr ve ümerâ-i zevi'l-iftihâr ve sâir asâkir-i fevz-âsâr ile ulüvv-i inâyet-i bî-gâyet-i Hâdi's-sübüle tevekkül ve mu'cizât-ı mûcibetü'l-berekât-ı Serdâr-ı hayl-i rüsüle tevessül eyleyib, bir sâat-i huceste-demde yümn-i himmet-i ferhunde-kadem ile kudûm ve der ü divârlarına ejder-i âzer-eşân-ı top-i sâika-kirdârlar rücûm-i şihâb-mânend şitâb-ı hüçûm edib, zîr-i niâl-i metâyâ-yi hârâ-fersâda gabrâ-yi cezâir ser-tâ-pâ safha-i melsâ ve in'ikâs-ı sümm-i sûtûr-i leşker-i mansûreden tilâl ü cibâl mânend-i sipihr pür-hilâl olub, kal'anın etrâfını hâle-i mâh-misâl cünûd (ü) sipâh ve üstünü toplardan çıkan dûd-i siyâh ve küf-fâr-ı bed-kirdârın duhân-ı âhı büyüyüp, cibâl-i kulel'i küngüre-i âsmânda burc-i hamel gibi görünüb, ol pûlâd-nihâd bâd-pâyaların alay alay önlerince çekilen surh ü sebz-reng bayraklar ile şeceri müşâcere yapraklanıp, deşt ü kûh-sâr-ı gîr ü dâr ser-â-ser sebze-zâr ve nîrân-ı top u tüfeng-i ra'd-âheng-i kârzâr ile rûy-i zemîn ve âsmân pür-şirar olub, mîğ-i tîğ-i ser-tîz-i berk-nişân ve bârân-ı tîr-i perrân bir ân göz açtırmayıb, ahvâl-i zamân mütebeddil olub, ve nehîb-i hurûş-i cüyûş ile tuyûr u vuhûşun hûşu gidib, gûş-i sürûş-i feleke velvele ve simâk ü semeke zelzele düşüb, tûl ü 'arz-ı arz u semâ lerzân ve mütezzezil olub, bu hey'et-i heybet-güster ile dört ay pey-â-pey a'dâya mehâbet gösterilib, serâ-perde-i gayb ve verâ-i estâr-i lâ-reyb'den şâhid-i feth ü zafer âyîne-i şühûdda meşhûd ü cilve-ger olmak ve ol pençe-gîr-i hısn-ı dil-pezirî şemşir-i cihân-gîrin kabza-i teshîrine almak müyesser olmayıcak yine minvâl-i sâbık ve minhâc-ı râik üzere topraklar sürülüp, lâğımlar kazılıp, hendekler yarılıp, burc ü bârûy-i metîn ve fûlk-i gerden-firâz-ı hısn-ı hasîn-i adû-yi dînin derûnuna zahme-i tîğ u zufr i zafer ile şerhalar ve zîr-i zemînden yollar açılıb, câ-be-câ barutlar saçılıb, kulleler yapılıb, toplar kurulup, şeh-bâz-ı bülend-pervâz gibi başlarına top taşlarının biri hübüüt ve biri suûda ser-âgâz eyleyib, kelle-i kulle-i üstüvârları dendâne-i şâne-misâl şâh sâh ve burc ü bârûy-i hisârları sine-i girbâl-mânend sûrâh sûrâh olup nâirei harb ü kitâl her taraftan tamâm iştiâl bulıcak darbet-i top-i ra'd-âşûba tahammül edemeyib, kulel-i cibâl misâl-i gerdûn nıtâkının tâkati tâk olmağın ﴿جمعاً أعالها سافلها﴾ fehvâsına mîsdâk vâki' olup, ol gürûh-i mekrûh kûh-i pür-şükûh gibi berklîğine i'timâd ve istihzâr ettikleri kulle-i üstüvârları nâ-gâh berk-i giyâh-misâl evc-i havâyâ perrân ve burc ü bârûy-i hisârları

nîrân-ı husrânla sûzân olduğun görüb, mesken-i karârları külhan-i pür-nâr olacağından âgâh ü haber-dâr oldukça, sûr-i mahsûr değil, hâmûn-i âlem teng-nâ ve dâr-ı cihân başlarına dar olub, âkîbet sûr-i mezbûr lisân-ı hâl ile mahrûseye ilhâk olunmağa da'vâ-yi istihkâk eylemeğin guzât-ı müslimîn ve kümât-ı muvahhidîn zebân-ı sinân-ı şihâb-zebâne ile mufassal ü meşrûh şehâdete ikdâm ettiklerinde kimi darbet-i tîğ-i cerrâh ve ta'n-ı remmâh ile mecrûh ve kiminin şehâdeti makbûl ve kurb-i Hazrete vusûl müyesser olıcak umûr-dâide-i pîr ve cevân-ı pîrâne-tedbîrleri bir yere gelib, kimi müddei ve kimi kadî olup, ceng-cûy dilîrlerin ve serdâr ü mîrlerin zarurî sulha râzî eyleyib, re'y-i maslahat-ârâya uyub, âteş gibi serkeşliği koyup, efser-i izzetten geçip, gull-i süll-i itâate boyun verib, akdâm-ı ikdâm-ı inkıyâd ile makâm-ı istikbâr ü inâddan çıkıp, himâ-i himâyete girecek olub, dergâh-ı âlem-penâhımızdan emân alıp, hisârlarının miftâhın teslîm eyleyib, ser-i şemşîr-i zafer-nahcîrden cânların ve pençe-i şikenceden giribânların kurtarıb, seylâb-ı azâb-ı kârzârdan kâr ü bâr-ı karârların kaçırmak üzere olup, evlâd [ü] ensâb [ve] etbâ' u ashâbiyle taşra çıkıp. Müşîr-i müşârün-ileyhin önünde cebîn-i ubûdiyyeti zemîn-i itâate fersûde kılıp, ba'zı kelimât-ı bîhûde söyleyib, âdâb-ı mülûkten hâric vâdiye sülûk eyleyib, bedasl ü fûrû-mâye iken da'vâ-yi cihân-gîrlik eylemeğin zecren-leh burnun ve kulağın kesip teşhîr ü giriftâr-ı bend ü zencîr edib ve a'vân ü ensârından yanınca bile bulunan küffâr-ı hâk-sâr, müddet-i medîd kal'ada mahbûs ve ihtimâl-i halâs ü menâstan me'yûs olan ahâlî-i İslâm ve erbâb-ı îmânı akd-i ahd ü eymândan sonra bi-gayri hakkın katl ettiklerine ikrâr eylediği ecluden cümlesi alef-i şemşîr-i tâb-dâr ve medâr-ı helâk ü demâr kılıb, kulle-i zâtü'l-burûc-i eflâk ile rû-be-rû olan bârû-yi üstüvar-ı hevl-nâk çirk-i şirk ü levs-i revs-i küfr-i küffâr-ı tâb-nâkten arınıp pâk ve sûr ü dûrunun derûn u bîrûnu nûr-i dîn ve sürûr-i ehl-i İslâm ile pür-nûr ve tâb-nâk, ve dimâ-i guzât [ü] şühedâ ile suver-i dîvâr yerine Kelime-i tevhid ü şehâdet mastûr olup, âvâ-yi nâkus-i saht-me'nûsları istimâından civârında olan sükkân-ı arâzi-i mukaddesenin esmâi âsûde ve meâbid-i esnâm-ı bed-nâmları mesâcid-i ahâlî-i İslâm ve mehâfil-i nûr-hâfil-i cevâmî'-i nûrânî-mesâni'de mücevvidân-ı seb'-hânân tâlî-i âyât-ı rahmet ve kâri'-i Kur'ân-ı Azîm-i bedî'ül-beyân, ve menâbir-i ihlâs-meâsir-i safâ-levâmî' üzere hutabâ-i şîrin-edâ-yi hoş-elhân nâm-ı şerîf-i saâdet-irtisâmıma hânende-i hutbe-i

hılâfet-i ma'delet-unvân olup, cezîre-i mezbûre ke-mâ-hiye belki ez-mâh tâ-mâhî bi-İnayetillâhî'l-Fettâhî'l-Muin müshahhar-ı nigîn-i pür-temkînim olmuştur. Ve bahr ü berden irsâl olunan müşîrân-ı müşârün-ileyhimâdan muâdü'z-zikr vezîrim Pertev Paşa dahi me'mûr olduğu umûrun tedbîrine ke-mâ-hüve'l-me'mûl envâ'-i mesâî-i cemîlesin mebzûl kılıb Girit ve Korfos ve Çuka ve Kefalonya ve زاکیه cezîrelerine varıb, bir nice kilâ' u bıka' u kurâ ve ziyâ'ı urup, yıkıp yakıp, zîr ü zeber ü pây-mâl-i asker-i fevz-rehber eyleyip, seby ve nehb ü gâret ü gasb ile memâlik-i müşrikinden murâd üzere ahz-ı kîn edib, dört kadırga ve üç barça ve bi'l-cümle yedi pâre fûlk-i felek-misâllerin alıb, rûz-i bürûz-i heycâ vü kitâlde kemâl-i heyecân ve i'timâl gösterip «لقد نصرکم الله فی مواطن كثيره» fehvâsınca mevâzi'-i adidede nusret-i nasîre mazhar olup, Donanma-i Hümâyûnum ile sefâin'-i nusret-makrûnun her biri tezâhum-ı nüfûs ü efvâc ile telâtum-i emvâc-i bahr-i mevvâc-misâl derûnu ser-â-ser mâhî-i tîğ-i mîğ-reng ve hût-i siper ve hancer-i harçeng-geng ile mâlâmal oldukta tünd-bâd-ı savlet-i gaziyân ile ol bahrin mevc-i felek-evci keştî-i gerdûnu habâb gibi havâ-gerdân ve zevrak-i muhîti gûze-i âb gibi perrân eyleycek, hidâyeti beşâret-âyet-i Hazret-i Mürsilü'r-riyâhı pîşvâ ve inâyet-i bî-gâyet-i Cenâb-ı Celîl-i Fettâhı reh-nümâ kılıb, dümeni cezîre-i Korfos olan küffâr-ı saht - me'nûsun gemilerine doğruldup, varıcaklarından melâîn-i hâsîrîn haberdâr olıcak mekîni kemîn'e ve karârı firâra tebdil ihtiyâr eylemeğîn, ibtidâ-i zuhûr-i bağy-ı gürûh-i makhûrda usât-ı Arnavud muâveneti ile müsteavlî oldukları نمود kal'asının üzerine gelib, bi - inayeti'llâhî'l - Meliki'l - Fettâh hengâm-ı sabâhtan revâha komayıb, şemşîr-i zafer-te'sîrin kabza-i teshîrine alıb, ba'dehu kara cânibinden giden serdâr-ı müşârün-ileyh ile haberleşip, ol dahi me'mûr olduğu hizmette hasbe'l-makdûr sa'y-i meşkûr kılıp, İskenderiye ve Kotor câniblerinde olan sûr-i ma'sûrdan Ülgün ve Bar ve anlardan gayri üç pâre nâm-dâr hisârların dahi avn-i inâyet-i Fettâh-ı Nasîr ve Hudâvend-i bî-nazîr ile feth ü teshîr ve tahassun edenlerin kimini tu'me-i şîr-i şemşîr ve kimini esîr ü giriftâr ve taburların benâtü'n-na'ş gibi târ ü mâr eyleyip, el-hamdü lil'lâh sümme'l-hamdü lil'lâh selâtin-i mâziye-i gufrân-penâha müyesser olmıyan fütûhât-ı cemîle ve gazevât-ı cezîle, mahzâ izz ü câha izzet ü revâc

ve mâl ü sipâha müfâharet ü ibtihâc eylemeyib, Hudây-i Mûteâl-i Zü'l-celâl dergâhına kemâl-i ittikâl üzere olub, «و افوض امرى الى الله» mantûkunca cümle-i umûru Dergâh-ı ibâdet-penâhına tefvîz eylemeğin «الامور مرهونة بأوقاتها» fehvâsınca bunca umûrun mîkât-ı zuhûru ve mukaddemât-ı sürûrun mîâd-ı zuhûru zamân-ı saâdet-avânımda dîvân-ı âli-şân-ı hasenat-hassânıma muharrer ü mastûr olmak mukadder olub makarr-ı hılâfet ve merkez-i saltanat-ı ma'delet-âyetimden nakl ü hareket eylemedin yümn-i ikbâl-i ferhunde-fâlim ile müyesser oldu. Hemîşe mecmû'-i mücâhidîn-i muvâhidîn ve mübârizân-ı dîn ve dilîrân-ı râh-ı yakîn, nusret-i Hayrû'n-nâsırîn ve te'yîd-i Rabbü'l-âlemîn ile mansûr ü muzaffer ve küffâr-ı melâîn ve şîrzime-i şer-âyîn makhûr u muhakkar oldukları ahbâriyle âmmec-i müslimîn ü müslimâta ve kâffe-i mü'minîn ü mü'minâta sürûr-i tâze hâsıl ve behcet-i bî-endâze vâsıl ola. Eyle olsa bu fütûhât-ı hümayûn ve gazevâtı meserret-cfzûnumu sana i'lâm edib şâd ü handân hulûs-i bâl ile [duâ-ı] devâm-ı devlet-i ebed-peyvende iştigâle bâis olmağ için fülân — زيد مجده — irsâl olundu. İnşâ'Allahu Taâlâ iblâğ ü isâl ettikte Cenâb-ı Fettâh-ı Fâizü'l-âlâ dergâhına merâsim-i sipâs ü şükrünü edâ ve şenlikler eyleyib bu fütûhât-ı meserret-nümâ[yı] etrâf-ı memâlik-i kasiye ve eknâf-ı büldân-ı bâniyede olan ümerâya ve küberâya ve envâ'-i reâyâ ve berâyâya i'lâm ü ifşâ eyleyib devâm-ı kıyâm-ı deâim-i hıyâm-ı saltanat-ı ma'delet-hitâmım için mede'l-leyâlî ve'l-eyyâm duâya iştigâl gösteresiz.

۷۴ — مغفور له سلطان سليمان جانبندن گريخته بايزيد خان عجمه گتمك

احتمالی اولماغين طهاسب شاهه ابتدا يازيلان نامه نك صورتيدر كه اسكدار

مفرنده (!) يازوب گوندرمشدر (132 b). T.

Ferîdûn II 45-6: “Üsküdar’a sefer-i hümayûn niyyetine çıktıkları zamânda...”

۷۵ — صورت نامه حضرت پادشاه نامدار گردون وقار سلطان سليم

خان بجانب سلطان مصر قانصوالغوری بإنشاء مولانا سعدی چلبی تاجی زاده
A. (133 b)

۷۶ — وزیر پیاله پاشا حضرتلربنه سردارلق ایچون یازیلان برات
شریفک صورتی در T. (136 b)

Feridûn II 563-565.

۷۷ — حضرت سلطان مراد دیار شرقه ارسال ایلدوگی عسکر اسلامه
سرعسکر تعیین ایلدوگی وزیر ثالث اولان قره مصطفی پاشانک دیار شرقدن
استانبوله گوندردوگی مکتوبک جوایی درکه بو جانبندن آصف زمان وزیر
اعظم محمد پاشا حضرتلری ارسال ایلمشدر T. (142 b)

۷۸ — تاتار خان حضرتلربندن دردولته کلان آدمیسی < ایله > وزیر
فرهاد پاشا حضرتلربنه کلان مکتوب مسرت مرغوبک صورتی T. (143a)

۷۹ — وزیر اعظم محمد پاشا حضرتلربندن ولایت اردل بکی گچچن
بی دینه گوندردوگی اسلوبدرکه لازم گلدکچه بو منوال ارزره یازیلور
T. (145 a)

۸۰ — فریدون بگک ریاست براتنک صورتیدر T. (146 b)

Feridûn II 572-574.

۸۱ — محمد چلبی افندینک ریاست براتنک صورتیدر T. (149 b - 150 b)

Muhtemel olarak Lâlezâr Mehmed Çelebi'nin. Bk. Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmanî* IV 794.